

aandacht der geloovigen veelszins moest afleggen tegen de „onzichtbare“ en de kerk „als organisme“ tegen die „als instituut“, terwijl tevens de „wettigheid“ der kerk schuil ging achter haar „zuiverheid“ en de „ware kerk“ als staande tegenover de valsche begon te wijken voor de „pluriformiteit“ der meer-of-minder-zuivere „kerken“ naast elkaar. Deze ontwikkeling zelf gaan we nu niet grondig onderzoeken en beschrijven, evenmin als de vraag in hoeverre zij aan Kuypers toelagen strijd en met name ook aan zijn vaak profetischen kamp tegen het diensthuis der Ned. Hervormde Kerk en haar hiërarchie recht deed dan wel dien in toch zoo belangrijke en dankbaar te gedanken onderdeelen verloochende. Zulk onderzoek is in de latere jaargangen van dit blad reeds in meer dan één opzicht ondernomen; we meenen, dat niet veel bladen denzelfden ernst hebben betracht om Kuypers in zijn strijd voor Christus' kerk en koningschap recht te laten wedervaren door dien op zijn merites te toetsen. Het gaat ook hier niet om een reformatie, maar om de reformatie en haar voortgang. En in dit verband luttelend op de ontwikkeling in haar geheel, zien we in die onderscheiding van „overschatting“ en „onderschatting“ der kerk en haar institutionele diensten en de waarschuwing tegen beide uiteindelijk toch een niet onbelangrijk gevaar van verandering der reformatie, gewichtig genoeg om ons daarop even nader te bezinnen.

Immers, zoo moet de vraag wel rijzen, wanneer we moeten waken tegen over- en onderschatting, wat is dan nog de rechte „schatting“? Blijft er tusschen die beide in nog wel heusch een derde over, waarin dan onze positieve rijkdom zou bestaan? Of wordt, door de weerlegging op deze wijze van twee „eenzijdigheden“ zoowel het gevaar van die beide onderschat als de eigen inhoud der geloofswaarheden inzake kerk en ambtelijke diensten onderschat — om nu ook eens (en naar wij meenen terecht) deze termen te hanteeren —?

Ik vrees, dat dit laatste maar al te zeer het geval is geweest. De gereformeerden werden vaak te bang gemaakt, om inzake kerk en ambt noch „heet“ te zijn met Rome, noch „koud“ met de doopers, maar het midden van den thermometer der waardeeringssgraden aan te houden — het midden, waar het alleen nog maar „lauw“ kan zijn, en waar dus altijd — ook als het om deze dingen gaat — het woord van Christus veront-rustend moet: zoo dan omdat zij lauw zijn, en noch koud noch heet. Ik zal u uit Mijn mond spuwen. Er is dar-halve alle reden voor de vrees, dat het kerkvolk wel in allerlei „practische“, „werken“ het beeld van Lao-dicea zocht te herkennen (Openb. 3:14-16, v.), maar het allerminst onderkende waar het gold de meer „theoretische“, „werken“ van de „beschouwing“ der kerk en haar doorgaande, altijd concrete, instellings-Immers, deze „lauwheid“ werd — met heel paedago-gisch bedoelingen natuurlijk — toch feitelijk aan-geprezen als het „rechte midden“ en de „gouden midden-weg“ tusschen heete roomschen en (in dit opzicht) koude doopers. En het gevolg was, dat de triumfantelijke taal, waarin met Calvijn zijn „issus“^{*)} behooren te spreken om der wille van hun grooten God over AL Zijn groote werken maar weinig meer werd gehoord, zoo spoedig het ging om Gods groote werken in het „geven“ (naar Efese 4) van ambtsdragers en ambte-lijke diensten en bedieningen. Woord en Sacrament, tot bewaring en vermeerdering der kerk.

Maar is het dan niet juist, zoo hoor ik, nog voordat er verder iets is gezegd, zenuwachtig iemand vragen, dat Rome de kerk en het ambt en den doop overschat? Met een wedervraag zou ik willen antwoorden: is het, wanneer we strikt spreken, ooit mogelijk om iets te overschatten dat God doet en geeft, zolang het maar als Zijn werk en gave blijft aangemerkt en wordt onderscheiden?

Immers, wat kan ik als mensch overschatten? Toch immers nooit God, noch gelijk Hij is, noch in wat van Hem uitgaat, in hetgeen Hij spreekt, werkt en doet. Overschatten, te hoog schatten kan ik alleen het schepsel, mijzelf, mijn naasten, de natuur en haar middelen, mij ten dienste gesteld. Daarnaast kan ik een waarde toekennen, hooger, en dus anders, dan God als Schepper heeft bepaald. Zoo kan ik een stuk hout nemen en daarvoor neervallen of een vogel en die aanbidden en een Leider en dien vereeren, aldus terecht komende op de plaats waar ik door Jesaja 44 en Romeinen 1 in mijn dwaasheid aan de kaak word gesteld. Op die lyn inderdaad kan ik ook nemen den mensch, die in een ambt wordt gesteld en dan bij-voorbeeld priester genoemd, en zijn mond die woorden spreekt en of zijn hand die water sprenkelt, of dat water zelf en de handeling van den mensch met water, brood of wijn als zoodanig („ex opere operato“, uit kracht van het gewerkte werk). Wanneer ik aan al deze creaturen een andere, bijv. hoogere, waarde toeken dan God ze heeft verleend (en dit doet Rome!), inderdaad, dan ga ik te overschatten, vergod-delijken, en mij beschuldigen aan gruwelijke afgoderij. Alleen maar — wat ik dan b.v. Doop noem, is de eigenlijke Doop niet meer (waaruit nog geens-zins volgt, dat een roomsche moet overgedoopt worden e.d.), maar een handeling, een uiterlijk waterbad, waar-aan ik mijn waardeering verbind en dien ik dan blijf noemen met een naam, dien ik uit de Schriften heb meegenomen: „Doop“. Ik doe dan in beginsel hetzelfde

als de man van Jesaja 44, die een stuk hout neemt, waarvan de eene helft hem straks doet zeggen „ha, ik ben warm geworden“ en het andere „Gij zijt mijn God“. En zoo kan ik ook doen met dien mensch en al zijn handelingen ex officio of ex cathedra, zeggende: Gij, priester, zijt mijn heil en hebt daar in dien ouwel God in handen, en Uw geestelijke mond drinkt voor mij, leek, het eigen bloed Gods.

Zeker, dat alles kan ik doen. Maar heb ik dan DEN Doop, en HET Avondmaal, en HET ambt en DE kerk overschat? Wie dat zegt, moet van die afgoden- en beeldendieners uit Jesaja's dagen ook zeggen: die timmerman heeft GOD overschat, toen hij neerviel voor zijn houtje, of: zijn familie heeft DEN TEMPEL, over-schat toen zij in een eigen heilighdom, Dan of Berseba, naar een stierbeeld kwam zien. Maar daarvan voelt ieder de dwaasheid. Welnu, waarom dan door onze stordige onderscheidingen het gevaar van Rome onder-schat (!) en eigen rijkdom bovendien (!), wanneer het gaat om „nieuw-testamentische“ afgoderijen?

Niet onwaarschijnlijk wil iemand hier tegenover stel-len enkele andere gegevens. Overschatte Israël de ark niet, toen het die als een totem meenam in den krijg (1 Sam. 4)? Overschatten de judeeërs niet den tem-pel, toen zij meenden, dat het bezit daarvan hen vrij-waarde voor het gericht (Jer. 7: des Heeren tempel... zijn deze gebouwen!) Overschatten de judaïsten niet de besnijdenis, toen zij de verlossing daarvan af-hankelijk stelden (Rom., Gal., Fil. brief enz.)?

OPENBARING 21:5-8 (vertaling N.B.G.)

En Hij, die op den witten troon zit, zeide:
Zie, Ik maak alle dingen nieuw en rein.
Scrijft deze woorden, die waarachtig zijn.
Zij zijn geschied, uw hart zal zich verblijden.*

* Zal uit de bron om niet wie dorst heeft geven
het levenswater en een eeuwig loon.
* Zal hem een God zijn en hij My een zoon.
Ik ben 't begin en eind van alle leven.

Wie overwint zal deze dingen erven;
maar wie in zonden leeft en niet geloofst,
zijn deel is 't vuur, dat nimmer wordt gedooft;
dit is de tweede dood, die 't eeuwig sterren.

A. v. B.

Melodie: Psalm 87.

* Joh. 16:22.
** Openb. 11:8.

Het antwoord zij weer: och, men kan het zoo wel eens zeggen, maar die formulering doet ook aan zulke schriftgegevens geen heusch recht. Ark, tempel, be-snijdenis werden in zulke deformatie-gevallen strikt genomen niet overschat, maar al weer gedacht en ge-maakt tot iets anders dan wat God ze deed zijn. De ark (een „teeken en zegel“) werd geïsoleerd van den dienst der verzoening door een volk, dat dreef in zijn zonden bleef; en die tempel losgemaakt van het Woord en de Wet, die erin woonden (b.v. de tafelen in de ark) door een Juda, dat die wet met voeten trad; en die besnijdenis werd niet meer gezien als — wat zij uitsluitend was — een zegel der geloofs-gerechtigheid (Rom. 4), uit kracht der belofte. En dat intusschen de betekenis, ja, het geweld, van die in-stituten en sacramenten kwalijk kon worden overschat, werd datzelfde volk wel gevaar, toen die ark de Filistijnen deed beven en Dagon deed breken, toen die tempel uitgangspunt werd van Gods gericht (Ezech. 9) en die besnijdenis met haar ontzaglijke belofte-taal werd toegepast op den Christus zelf (Luc. 2) en voorts vervuld in den Heiligen Doop (Coloss. 2) om vervolgens zoovle eeuwen Gods volk en zijn eenvou-dige ouders te troosten (Doopsformulier, aanhaling van Gen. 17). Evenmin zegge men dus, dat bijvoorbeeld Paulus waarschuwt tegen overschatting van de wet, want hij prijst juist tegen zulke misvatting die wet op het hoogst en erkent haar onmetelijke kracht daarin, dat zij den zondaar doodt (Rom. 7:12; 2 Cor. 3:6).

Derhalve, om kort te gaan, nooit en te nimmer kunnen wij te hoog schatten God zelf noch wat Hij spreekt, doet, geeft. Overschatten kan ik wel Zijn schepsel, nooit Zijn scheppingsdaad; wel den mensch, nooit Zijn Woord tot en over den mensch; wel mijn voorkeur, doch nooit Zijn verkie-zend welbehagen, Zijn Raad en Daad. In waar-deering van God en het goddelijke „lauw“ te wil-len zijn, noch „koud“ noch „heet“, ware een misdaad, waarvoor Hij mij bewaren moge (vgl. Openb. 3:15, 16).

Welnu, laten we dan voor die zonde ons hoeden, wanneer het gaat over ontzaglijke werken Gods in de kerk, het ambt, den Woorddienst, de Sacra-menten. Wees gerust, gereformeerde; zolang ge maar bij de Schriften blijft en Gods gaven en Zijn mandaten onderscheidt, kunt ge nooit overschatten. Integendeel, ge schat slechts veel te laag, en verkeerd, en dit is dan uw zonde, en tekortkoming. Want die kerk — inderdaad, die zit vol menschen, en deze kunt ge stuk voor stuk minstens overschatten — maar die kerk is niet gelijk aan menschen, noch bestaat zij in hun optelsom, neen, doch zij is vergadering der ge-loovigen door den almachtigen God en uit kracht daar-van samenkomst der geloovigen, die Zijn bevel verstaan. En hoe zoudt ge ooit ter wereld ook deze

daad Gods in Zijn vergaderwerk overschatten? Schaam u, zoo ge dat meenen mocht. — Of ligt Uw moeite misschien juist op het andere punt? Zegt gij: inderdaad, ik prijs dat vergaderwerk Gods op het hoogst, maar ik ben gereserveerd wanneer het gaat over die samen-komst, dien coetus, der geloovigen, want dat is maar menscheijk, en dat is zoo „zichtbaar“ en dat is „maar institutionair“ en zoo „rechtlijnig“? Zoo gij dit zegt, nu, schaam u dan ook. Want zeker, het zijn menschen, die samenkomen, en hun doen, indien aangemerkt als eigen prestatie, is spoedig te overschatten, doch aldus aangemerkt (samenkomst door eigen prestatie) is het-geen waarover ge hebt, niet meer de coetus der belijdenis en de gereformeerde kerkdienst van aan-staanden Zondagmorgen, maar iets anders, een remon-strantsche of doopsgezinde, vrijzinnige vergadering tot religieuze opbouw of zoo wat. Doch de coetus, waar-omtrent wij ons geloof belijden en van welken wij dus geloovig roemen (1, art. 28 N.G.B.) is niet die welke uit onze aandrift en behoefte wordt geboren, doch die welke tot stand komt (concreet en zichtbaar) door het werk van God den Heiligen Geest, den Geest van Christus. En daarvan, van „het werk van den Heiligen Geest“, daarvan toch immers wilt gij juist zoo gaarne roemen? Welnu, doe het dan ook van dit werk des Geestes, waarin Hij, in afwachting van uw openbaring in heerlijkheid (Col. 3) met Christus, het reeds toont in het midden der wereld, dat Christus herschept, verlost, rechtvaardigt, vernieuwt en naar Jesaja 53 „deel krijgt aan velen“. Roem ervan, dat Hij dit doet zoo echt, dat Hij nu reeds heusch de schapen naar elkaar toe drijft en den geloovigen den wil vernieuwt, opdat die wil, van God bewogen zijnde, nu ook zelf werkt in het meewerken met Gods vergader-daad en het zoeken van die gemeenschap en haar onder-houding waarin door het bediende Woord de zonden gedurig vergeven worden. Anders gezegd, volg Calvijn, die als mensch ook met zijn termen worstelt (onzicht-baar, zichtbaar), maar dit dan ook juist doet om als profeet het accent zoo te leggen, dat hij, als hij spreken gaat over instituut, ambt, dienst, niet aankondigt dat het nu wat tammer, lauwer, worden gaat, maar veeleer dat zijn „heete“ inleiding aan geladenheid niets ver-liet; Calvijn, die zijn eerst nog algemeene woord, dat God Zijn kinderen in den schoot der kerk wil verzamelen nu nog toespit tot de „zichtbare kerk“, uitbazuinend, dat er GEEN ANDERE INGANG IS TOT HET LEVEN, INDIEN ZIJ ONS NIET IN HAAR SCHOOT ONTVANGT, enzoovoorts tot de hemelsche zaligheid toe en dat er BUITEN HAAR SCHOOT GEEN VERGEVING DER ZONDEN VER-WACHT MAG WORDEN EN GEEN ZALIGHEID, om dan met hetzelfde volume vele en lange paragrafen door te juichen over den ambtelijken dienst der kerk waardoor ons de zonden vergeven worden, welke vergeving is het EIGENDOM DER KERK. Zoo kon Calvijn spreken, omdat hij, zelf worstelend, en den mensch tekenend in zijn kleinheid, trouw blijft aan zijn uitgangspunt, dat niemand scheide wat God heeft samengevoegd en dus voor hen, voor wie God een Vader is, de kerk een moeder moet zijn, die kerk, waarin de groote God juist zulke kleine menschjes wil gebrui-ken om Zijn werk gelukkiglijk te doen voortgaan, en zichzelf in deze tegenstelling op het hoogst te doen prijzen.

Wij achten het met grooten dank de vrucht niet in de laatste plaats van den arbeid van „De Reformatie“, dat deze oude taal ons weer is geleerd geworden. Er moest eerst weer heel wat stof worden weggeveegd, om oude woorden van Schrift en confesse en refor-matie als glanzende juweelen te herkennen. En voorts moest er heel veel worden geargumenteed en gepo-lemiseerd, om gereformeerde harten, hoofden en in-gewanden (naar de Schrift zetel der diepste ontroering, ook over „de kerk“) weer ontvankelijk te maken voor den breeden roem des Heeren. Met heel wat misverstand moest worden gestreden en afgerekend. Inzake de kerk en dus ook inzake het ambt. Want ook over dat ambt dreigden wij zoo zielig te gaan doen. Kan dat ambt niet licht worden overschat? zoo vroeg men — en had het antwoord terstond zelf gereed. Maar men onder-scheidde slechts moeizaam de eenvoudige waarheid, dat alweer wel de mensch, die het ambt te dragen krijgt, licht wordt overschat, maar dat het ambt zelf nimmer kan worden overschat. Want ambt is: roeping, aanstelling en bekwaamaking door den God van alle verkiezing. „Ambt“ dus wil juist zeggen: ik doe zelf niets om mijn plaats, mijn roeping en mijn bekwaam-heden aan te wijzen, maar ik leg het oor te luisteren naar Hem, die over mij en al Zijn dienstknechten be-schikt, zoodat ambt juist betekent: de radicale ont-roening van den mensch-die-zichzelf vergoedt, de oot-moedige erkenning daarentegen van recht, roeping en roem des Heeren. Wie zoo het ambt ziet, der geloovigen, en het „bijzondere“, en daarnaast leeft, hij weet ook dit nooit te kunnen overschatten: integendeel, hij be-lijdt dagelijks het nog veel te gering te hebben geschat en het weer verkeerd te hebben getaxeerd.

Niet anders staat het met datgene wat in het ambt wordt gedaan. Het concrete product, een preek b.v., een leerbesluit, een schorsing, ik kan ze overschatten, zoo gauw ik ze op zichzelf neem, en daaraan bij voor-baat goddelijk gezag toeken, zooals Rome doet met de acte van paus tot pastoor en een utrechtse synode, die den Heiligen Geest zich annexeerde met haar be-sluiten. Maar alle ambtelijke diensthandelingen, ge-

meten al-
uur) doe-
ik hoor c-
ouderling
selijk, en
wordt, c-
genoeg i-
niet van
maar va-
van gele-

Wanne-
dit blad
den He-
zoveel
dood m-
niet m-
door het
ik daar-
waarin
in een C-
dat ge-
ook, dat
meer be-
kan wo-
verder i-
speelt B-
tegenste-
onders-
goede
slechts
of te l-
duz de d-
zoo teg-

Voor-
eerst he-
de bete-
wordt
over de-
ven. Wi-
in het
dat het
blijven
kerkver-
anders
Hem, d-
de apo-
tafel, b-
vrijmak-
ben aan
Zijn ge-
op het
daan b-
wetende
elke „v-
logie v-
is zeer
gehoorz-
eigenwi-
Petrus
(Hand-
waren
lofte to-

Maar
hoe wij
den He-
op den
dezer i-
maakt
dat ni-
strijd e-
den en
kwame-
reeds e-
„planm-
Schilde-
ginnen“
reid de-
king m-
nebben
er uit“
Refor-
vormd
schapp-
onder
eenheid
dag kw-
keeruits
in de
er heel
die her-
van vr-
toen h-
kerk, v-
den he-
en“ ha-
was ge-
J. H.
Do'eam
Kerker
Daar

*) „Issus de Calvin“, nakomelingen, (geestelijke) kin-deren van Calvijn.